

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

LOs svar på remiss av betänkandet Stärkt insyn i politiska processer (SOU 2025:52)

Sammanfattning

- LO begränsar sitt yttrande över betänkandet till de delar som berör föreningsfrihet och arbetsmarknadsparternas självbestämmande samt insyn i politisk påverkan och förutsättningarna för små påverkansaktörer.
- LO delar kommitténs slutsats, att det inte bör införas några särskilda regler om insyn för enskilda medlemmar när bidrag lämnas av organisationer på arbetsmarknaden till partier, sidoorganisationer till partier, ledamöter, ersättare för ledamöter eller valkandidater. LO menar att det står klart att en reglering av dansk modell inte är kompatibel med Europakonventionen.
- LO delar i grunden kommitténs slutsats, att det bör införas en lag med syfte att trygga allmänhetens insyn i organiserade intressenters kommunikation med politiska beslutsfattare med avsikt att påverka politiska beslut. Men LO kräver att förutsättningarna för små påverkansaktörer förenklas i jämförelse med förslaget. LO föreslår att småskalig påverkanskommunikation undantas, likt den finska lagstiftningen.

Föreningsfrihet och arbetsmarknadsparternas självbestämmande

Sammantaget delar LO kommitténs slutsats att det inte ska införas några särskilda regler för att begränsa självbestämmandet för organisationer på arbetsmarknaden. LO menar samtidigt att kommitténs argumentation skulle kunna vara tydligare.

De i utredningen presenterade – men avstyrkta – förslagen står i strid med Europakonventionen, något kommittén också resonerar om. LO menar att det står klart att en reglering av dansk modell inte är kompatibel med artikel 11 i Europakonventionen.

Om lagstiftaren skulle godta lagstiftning som innebär att den enskilde medlemmen får en individuell rätt att gå emot demokratiskt fattade beslut så skulle det motverka det grundläggande syftet med att bilda en fackförening och på ett betydande sätt begränsa föreningsfriheten för LOs medlemsförbund, och deras medlemmar.

Förslag om att söka urgröpa den grundlagsskyddade föreningsfriheten, begränsa självbestämmandet och minska det demokratiska utrymmet för parter på den svenska arbetsmarknaden kan starkt ifrågasättas utifrån grundlagssynpunkt, vilket tidigare utredningar också slagit fast (SOU 2016:74).

Kommittén lyfter den av Sverige ratificerade ILO-konvention 87, men bygger inte sin argumentation på den. LO menar att kommittén borde tagit hänsyn till även ILO-konvention 87 i sin argumentation och slutsats. LO menar därtill att förslagen inte lever upp till generalitetskravet som följer av regeringsformen.

Förslagen går också mot den svenska arbetsmarknadsmodellen, eftersom de bryter mot en av dess grundstenar: parternas självbestämmande.

Insyn i politisk påverkan och förutsättningarna för små påverkansaktörer

Sammantaget anser LO att kommittén gör rätt i att föreslå en lagstiftning om ökad insyn i politisk påverkan. Men LO har tydliga villkor för att ställa sig fortsatt positiv.

Relationen mellan aktörer som vill påverka samhället och de politiska beslutsfattarna är avgörande för demokratin. Utan den riskerar politiker att fatta beslut som saknar förankring i verkligheten.

Samtidigt har denna relation professionaliserats och drivs nu i allt större utsträckning av ansvariga för Public Relations (PR) eller Public Affairs (PA) på intresseorganisationer och bolag – eller genom motsvarande konsulter. Det medför att aktörers ekonomiska styrka på ett mer direkt sätt påverkar deras möjlighet att påverka de politiska beslutsfattarna.

Fokus för kommitténs arbete har varit professionella påverkansaktörer – så kallade lobbyister. Kommittén föreslår att endast juridiska personer ska omfattas av förslaget, för att freda privatpersoner. LO menar att det är rätt, men att lagstiftningen måste ta större hänsyn till folkrörelserna och civilsamhället, där många små föreningar sporadiskt kan tänkas vilja bedriva påverkan.

LO menar att kommittén borde analysera frågan om någon form av differentiering av krav på påverkansaktörer mer djuplodande.

Det är stor skillnad på å ena sidan en konsultbyrå som säljer PA-tjänster eller en professionell intresseorganisation och å andra sidan en ideell intresseförening eller lokal eller arbetsplatsbaserad organisation. Samtliga kan utgöra egna juridiska personer. Förutsättningarna för den senare typen av organisation att fortsätta bedriva demokratisk påverkan utan några administrativa bördor har lyfts av tidigare utredningar som argument till att inte införa registerkrav (SOU 2000:1 samt SOU 2016:5) – något kommittén själva lyfter.

Mindre resursstarka påverkansaktörer – som en lokal intresseförening eller fackklubb – bör ges förutsättningar att genomföra sporadiska påverkanskontakter gentemot riksdagsledamöter eller statsråd och där till kopplade tjänstemän utan krav på administration.

LO menar att småskalig påverkan bör undantas i lagen. Kommittén argumenterar allt för svepande mot den finländska modellen, där småskalig påverkan, med upp till fem kontakter per år, undantas. Ett sådant undantag skulle kunna undanröja de främsta riskerna med de presenterade förslagen: höjda trösklar som riskerar agera tillbakahållande gentemot de minsta påverkansaktörerna.

Ett mer trubbigt sätt att förenkla för mer sporadiska eller mindre påverkansaktörers skulle vara att ålägga de politiska beslutsfattarna anmälningsskyldigheten – något kommittén också argumenterar väl för – men avfärdar med motivering att för mycket tid skulle riskera att behöva gå åt till administration för beslutsfattarna. Utan någon differentiering av påverkansaktörer skulle detta även gälla de mer professionella påverkansaktörerna och riskera att gå miste om annan nödvändig information.

LO är enig med kommittén om att politiska partier ska undantas från anmälningsskyldigheten. Kommittén slår också fast att det är påverkan av politiska beslutsfattare, i deras egenskap som just beslutsfattare som omfattas, inte kontakter de har i egenskap av företrädare för ett politiskt parti. Detta måste framgå tydligt i lagstiftning, annars riskerar undantaget för partiverksamhet urholkas och folkrörelsearbete hindras.

Med vänlig hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Johan Lindholm

Linus Glanzelius